

Pleidooi voor een groenere binnenstad

28.04.2022

DS landschapsarchitecten

met advies van: Bruno Doedens
opdrachtgever Gemeente Leeuwarden

*Voorpagina: Waagplein ontwerp 2, gemeente Leeuwarden
bron: theimageers.com/klimaatadaptatieleeuwarden*

Pleidooi voor een groenere binnenstad

Pleidooi voor een groenere binnenstad

Wie wil er nu geen groenere binnenstad? De combinatie van groene en stedelijke ruimte biedt immers een garantie voor woon- en leefgenot. De praktijk om dat doel te bereiken is echter soms wat weerbarstiger dan we zouden willen. Om de juiste dosis energie en enthousiasme op te wekken kan een pleidooi helpen. Niet in de vorm van een blauwdruk, maar geformuleerd als inspiratie. We blijven weg van harde richtlijnen, maar gaan uit van verleiding.

Om te beginnen brengt meer beplanting veel klimaatdoelstellingen binnen handbereik en versterkt het de noodzakelijke biodiversiteit. Maar om te voorkomen dat deze goede bedoelingen neerslaan in een reeks aan groene ad hoc projecten, kan een vooraf bepaalde strategie handig zijn. Een strategie waarbij klimaatdoelstellingen als vanzelfsprekend aansluiten bij reguliere ontwikkelingen in de binnenstad. Zo ontstaat er zicht op een stad die in één moeite meer klimaatvriendelijk is, die biodiversiteit stimuleert én die door dit alles ook fraaier en aantrekkelijker wordt.

Het koppelen van klimaatmaatregelen aan

vergroening van de stad biedt veel kansen. Het biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid om een traditioneel onderdeel van de stedelijke ruimte, het plantsoen, te herijken en vernieuwen. Klimaat gerelateerde vergroening kan daarnaast ook bijdragen aan aantrekkelijkere condities

voor horeca en leisure. Denk aan het aangenaam vertoeven op een schaduwrijk terras of het varen door lommerrijke grachten.

Door verharding in de openbare ruimte te vervangen door beplante, waterdoorlatende zones (bruin netwerk) verbeteren zowel de afwatering als de bodemcondities ter plaatse. Waar de ruimte beperkt is kunnen mobiele plantenbakken voor extra koelte en biodiversiteit zorgen.

De wens om de binnenstad te vergroenen is ook te combineren met het autoluw maken van de binnenstad. Groene maatregelen kunnen verder op een positieve wijze bijdragen aan het transformeren van eenzijdige winkelgebieden naar een bewoonbare binnenstad. De algemene vergroening van woonomgevingen krijgt zo ook een kans in binnenstedelijke gebieden met een hoge dichtheid.

Door verharding in de openbare ruimte te vervangen door beplante, waterdoorlatende zones (bruin netwerk) verbeteren zowel de afwatering als de bodemcondities ter plaatse. Waar de ruimte beperkt is kunnen mobiele plantenbakken voor extra koelte en biodiversiteit zorgen.

Het toevoegen van beplanting aan de stad zorgt sowieso voor een grotere biodiversiteit.

Met strategisch geplaatste beplanting kunnen geïsoleerde plekken beter verbonden worden met robuuste groengebieden, zoals de Prinsentuin. Grotere gebieden rondom de binnenstad kunnen beter verbonden worden met de binnenstad.

Het event BOSK, waarbij meer dan 1000 bomen steeds een week op een locatie in de binnenstad staan, laat letterlijk voelen en horen dat beplanting een positief effect heeft op de kwaliteit van de leefomgeving. Dit event zal vermoedelijk het draagvlak creëren om meer ruimte vrij te maken voor beplanting in de binnenstad. BOSK maakt mensen enthousiast en wellicht willen ze zelf aan de slag. Zonder actieve inwoners lost de stad het probleem niet op.

Beplanting biedt kansen om de gevolgen van de klimaatverandering en val van de biodiversiteit aan te pakken. Planten produceren zuurstof, absorberen koolstofdioxide en vangen fijnstof af. Ze dempen de geluiden en maskeren stadsgeluiden, door bijvoorbeeld geritsel en vogelzang. In de beplanting vinden veel soorten hun voedsel, schuilgelegenheid en kansen voor voortplanting.

Daarnaast neemt beplanting het regenwater op. En beplanting maakt het verblijf in de stedelijk ruimte ook een stuk aangenamer en gezonder.

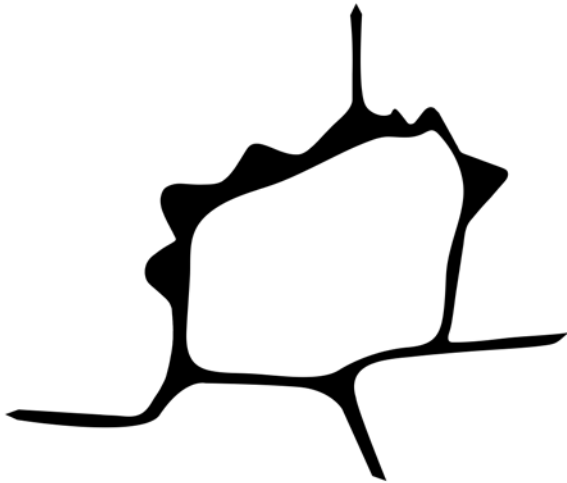
Planten zijn nuttig. Meer beplanting in de binnenstad leidt op verschillende manieren en niveaus tot een verbetering van stedelijk leven. De nieuw geïntroduceerde stadsnatuur helpt in de eerste plaats om de effecten van de klimaatverandering te temperen. Begroeiing biedt schaduw en beschutting voor zowel regen als zon en hitte. Ook de problemen met de waterafvoer tijdens intense regenbuien wordt met meer beplanting beperkt. Beplanting houdt in de kroon water vast en het maakt de bodem waterdoorlatender.

Het besef omringd te zijn door deze natuur zorgt, zo is algemeen bekend, voor meer geluksgevoel en een sneller herstel of zelfs genezing. Meer natuur draagt dus op veel verschillende manieren bij aan een betere kwaliteit van leven in de binnenstad.

Om de doelstellingen in de dichtbebouwde binnenstad te behalen is een spreiding van maatregelen door de hele binnenstad nodig. De “Kansenkaart vergroening binnenstad” toont alle ruimtes in de binnenstad die mee kunnen helpen. Het toont zowel publiek als privaat eigendom die elk een steentje kunnen bijdragen.

De maatregelen voor klimaat en biodiversiteit zijn ingedeeld in 3 categorieën. Op het hoogste schaalniveau hebben maatregelen ook impact op de omliggende stad. Op de middenschaal verbeteren ze de gehele binnenstad en op het laagste schaalniveau hebben ze impact op de buurtjes.

In de eerste categorie vallen de initiatieven in de vestingwerken (de randen van de binnenstad) met haar bestaande grote aaneengesloten parken en een breed water. De robuuste, op delen lommerrijke ring, is met de eeuwenoude waterlopen verbonden met het omringende landschap. De initiatieven in de vestingwerken, van buitenkant tot aan de binnenstadgevels, dragen daarom op robuuste wijze bij aan het verbeteren van de groen-blaue structuur van de hele stad. In deze categorie past bijvoorbeeld het vervangen van verharding op de kades door plantsoenen en geveltuinen.

De tweede categorie initiatieven ligt in de (gedempte) grachten en de voormalige markten. Ze dooraderen de binnenstad. De maatregelen in deze openbare ruimtes dragen bij aan een goed verblijfsklimaat. En het toevoegen van beplanting laat zich goed combineren met het autoluw maken van de binnenstad.

Tenslotte zijn er de initiatieven die fijnmazig zijn en zich bevinden in de buurtjes. De bewoners, ondernemers en pandeigenaren hebben in deze categorie een grote rol. Met meer planten en minder steen voor en achter de panden, wordt het koeler en stiller. Meer beplanting houdt neerslag langer vast. Een rijke beplanting in de tuinen en binnenterreinen biedt een veilige leefomgeving voor veel soorten stadsdieren. In deze categorie vallen bijvoorbeeld de aanleg van geveltuinen en klimplanten tegen de gevel, het beplanten van daken, het vervangen van bestrating in onbenutte hoekjes door planten en het plaatsen van plantenbakken.

Inspiratiebeelden

Voor elke categorie zijn inspiratiebeelden gemaakt. Ze laten zien welk effect een toename van bomen, heesters, klimplanten en kruiden kan hebben op het straatbeeld. Beelden die een binnenstad tonen die klimaatvriendelijker is, meer doet voor de biodiversiteit en autoluwer wordt. Waar het aangenaam verblijven is.

1. De vestingwerken

De Groeneweg en de Nieuwekade zijn voorbeelden van beplanting langs de gevels. Deze kleine maatregel zorgt voor minder verharding én een verbeterde oversteekbaarheid van de weg voor soorten insecten en vogels. In de inspiratiebeelden Hoeksterend, Westerkade en Mata Hariplein en het Beursplein draagt beplanting letterlijk bij aan de verbreding van de vestingwerken.

2. (Gedempte) grachten en markten

De Voorstreek transformeert naar een woongebied met meer beplanting op en rond het water. De Keizersgracht wordt door de bomen een koelere verblijfsruimte en een goede verbinding voor mens en dier. Het Ruiterskwartier houdt met grote heesters en plantvakken water vast en biedt meer beschutting aan vogels en insecten.

3. Fijnmazige maatregelen

In het binnenterrein Wolve/Haniasteeg is de verharding vervangen door beplanting. Het wordt er koeler, rustiger en natuurrijker. Op het Bonifatiusplein is een park getekend. Door de daken in de binnenstad te vergroenen wordt meer water langer vastgehouden en breidt het leef- en foerageergebied van soorten als insecten, vleermuizen en vogels uit. De Nieuwe Oosterstraat is een mooi, bestaand voorbeeld van hoe beplanting het straatbeeld in een smalle straat verbetert.

Kansenkaart

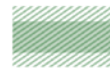
LEGENDA

Fijnmazige maatregelen
Platte daken

Fijnmazige maatregelen
Binnentuinen en -terreinen

(Gedempte) grachten en markten

Vestingwerken

Bestaande situaties

17

inspiratiebeelden

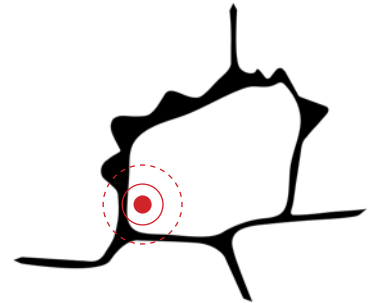
en voorbeeldige situaties in de binnenstad

1. Vestingwerken

De inspiratiebeelden zijn in de vestingwerken met haar grote aaneengesloten parken en een breed water. De robuuste, op delen lommerrijke ring, is met de eeuwenoude waterlopen verbonden met het omringende landschap. De initiatieven in de vestingwerken, van buitenkant tot aan de binnenstadgevels, dragen daarom op robuuste wijze bij aan het verbeteren van de groenblauwe structuur van de hele stad. In deze categorie passen het vervangen van verharding op de kades door park- en geveltuinen.

Westerkade

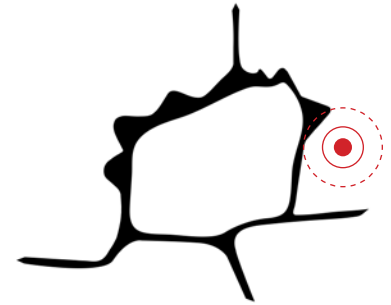

Verharding van gevel tot Wester Stadsgracht

Het gras met bomen van de Westerplantage is doorgezet, het is koeler, regenwater kan inzigen, de drijvende tuin en de verlengde wal is goed voor de biodiversiteit.

Nieuwekade

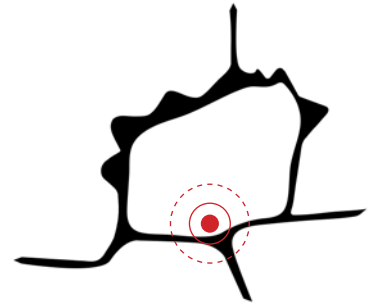

Verharding van gevel tot Ooster Stadsgracht

Beplantingstrook met haag, geeft koelte, regenwater kan inzigen, verbetert de kwaliteit van de leefomgeving van de woningen, verbreedt de vestingwerken voor de biodiversiteit.

Beursplein

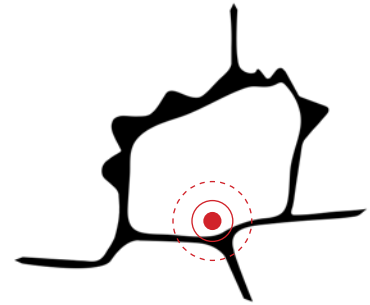

Verharding van gevel tot Zuider Stadsgracht

Een grasveld maakt het een aangename verblijfsplek, brengt koelte, regenwater kan inzigen, en verbreedt de vestingwerken voor de biodiversiteit.

Willemskade

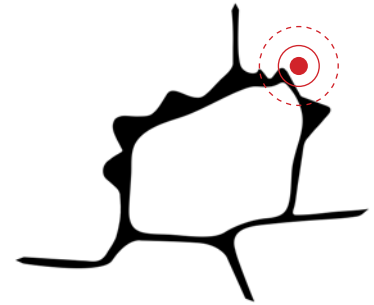

Verharding van gevel tot Zuiderstadsgracht

Gras met bomen als voortzetting van het Beursplein, brengt koelte, regenwater kan inzigen, maakt het een aangename verblijfsplek en verbreedt de vestingwerken voor de biodiversiteit

Dak parkeergarage Hoeksterend

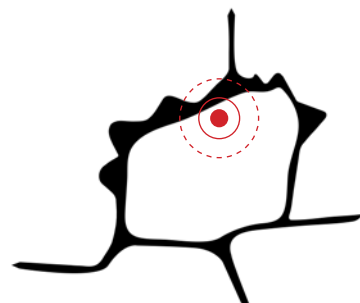

Geheel verhard bastion

De daktuin koelt, houdt regenwater vast, maakt het een aangename verblijfsplek en vergroot de biodiversiteit van de vestingwerken

Groeneweg gevel

Lange kale gevel

Klimplanten houden regenwater vast, koelen de lucht, dempen het verkeersgeluid, verbeteren de kwaliteit van de leefomgeving van de woningen en verbreden de vestingwerken voor de biodiversiteit.

voorbeeldige situaties in de vestingwerken

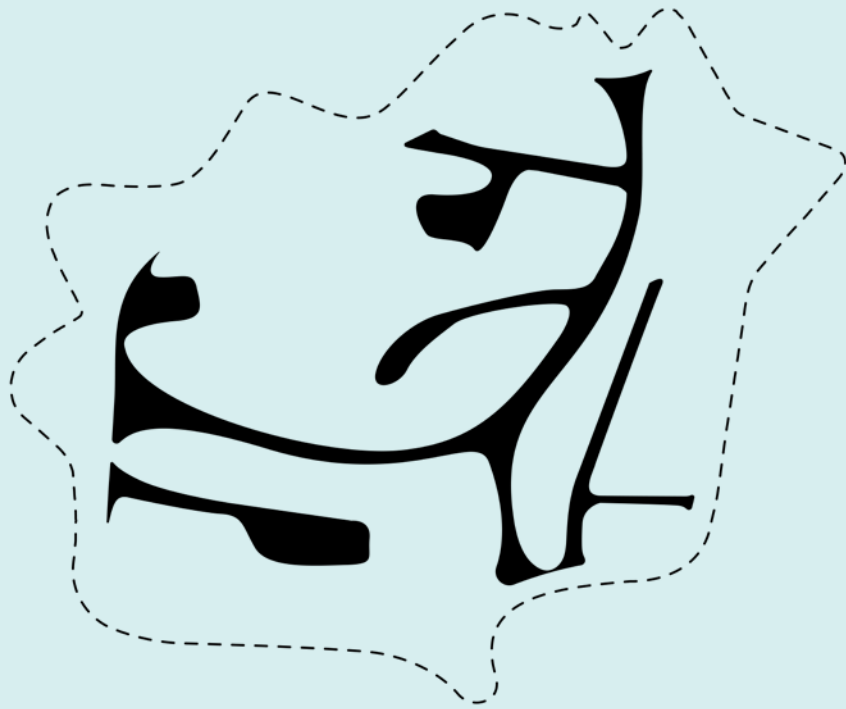
Middenberm bij Hoeksterpad heeft kruidenrijke vegetatie, dit koelt, vangt fijnstof, verbreedt de vestingwerken voor de biodiversiteit en dempt het verkeersgeluid.

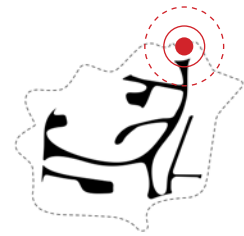
Bestaande plantingstrook met haag aan de Noorderweg geeft koelte, regenwater kan infiltreren, verbetert de kwaliteit van de leefomgeving van de woningen, verbreedt de vestingwerken voor de biodiversiteit.

2. (Gedempte) grachten en markten

De inspiratiebeelden zijn gemaakt van de (gedempte) waterlopen en de voormalige markten. Ze dooraderen de binnenstad. De maatregelen voor klimaat en biodiversiteit in deze openbare ruimtes dragen ook bij aan een goed verblijfsklimaat. En het toevoegen van beplanting laat zich goed combineren met het autoluw maken van de binnenstad.

Voorstreek

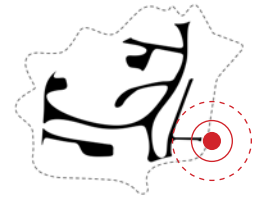

Transformatieopgave van winkelstraat
naar autoluwe woonomgeving

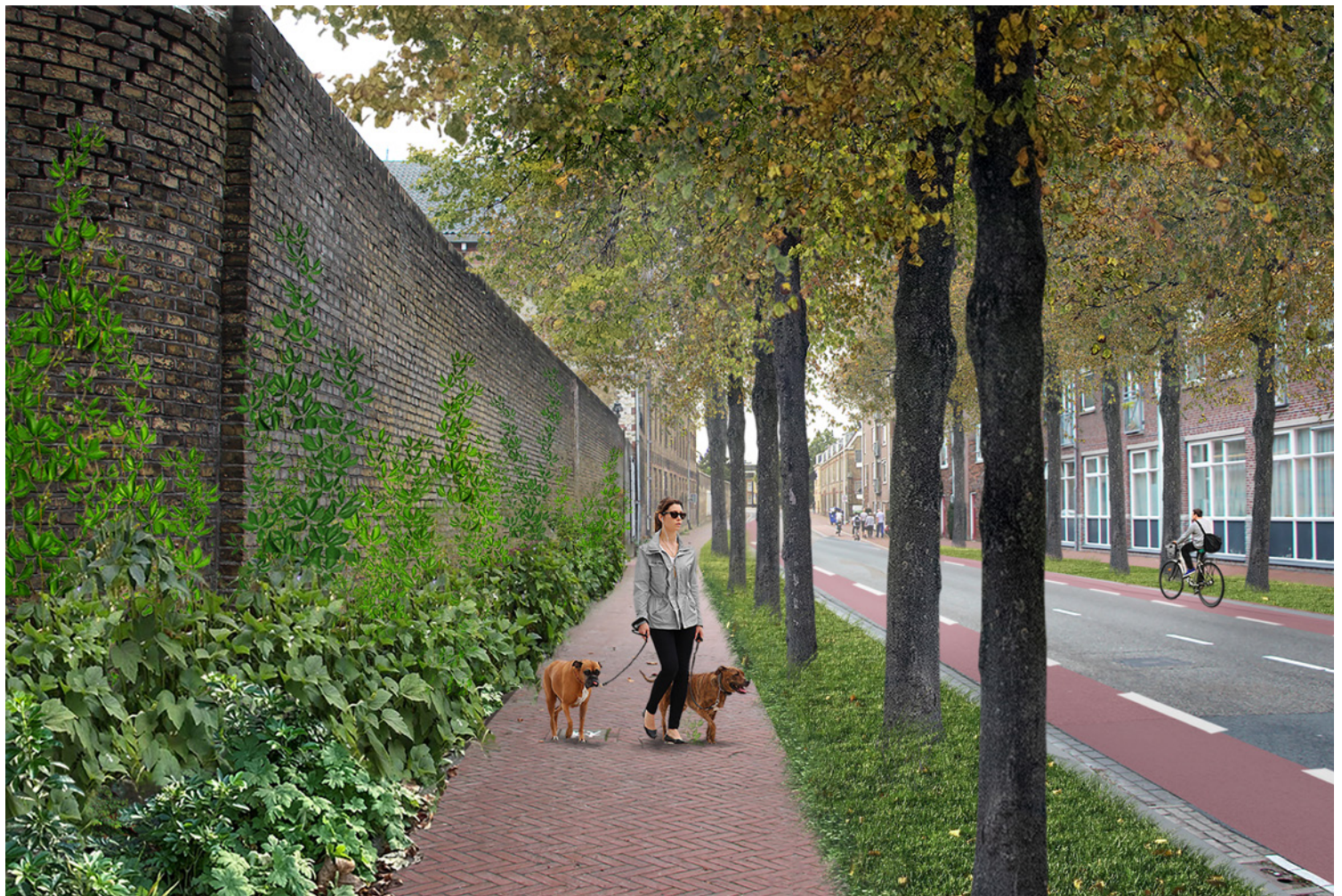

Drijvende tuinen en beplanting onder de bomen verbetert de verblijfskwaliteit en de kwaliteit van de leefomgeving van de woningen, verbreedt de vestingwerken voor de biodiversiteit.

Keizersgracht

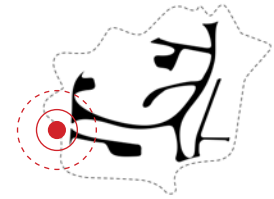

Verharding van gevel tot gevel

Minder verharding en meer beplanting en klimplanten tegen de muur, fiets op de rijweg brengt koelte, regenwater kan inzigen, maakt het een aangename verblijfsplek en werkt verbindend voor de biodiversiteit

Ruiterskwartier

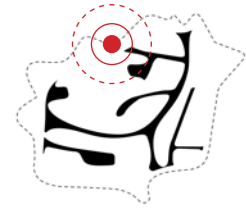

Verharding van gevel tot gevel

Minder verharding en meer beplanting brengt koelte, regenwater kan infiltreren, maakt het een aangename verblijfsplek en werkt verbindend voor de biodiversiteit

Nieuweburen

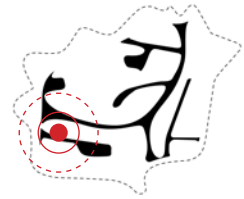

Verharding van gevel tot gevel, enkele boom tussen de parkeervakken

Minder verharding en meer beplanting en autoluw koelt, regenwater kan inzigen, maakt het een aangename verblijfsplek en werkt verbindend voor de biodiversiteit

Wolve/Haniasteeg

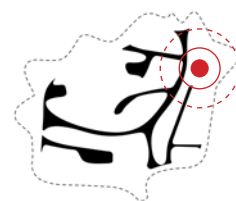

Veel verharding en sluijkparkeren

Minder verharding en meer beplanting koelt, regenwater kan inzigen, maakt het een aangename verblijfsplek en werkt verbindend voor de biodiversiteit

Bonifatiusplein

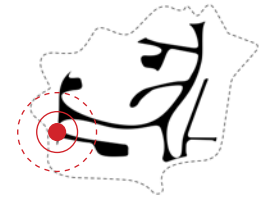

Verharding van gevel tot gevel

Minder verharding en meer beplanting en autoluw koelt, regenwater kan inzijgen, maakt het een aangename verblijfsplek en werkt verbindend voor de biodiversiteit

Mata Hariplein

Historisch plantsoen, verharding van gevel tot gevel

Het historisch plantsoen is terug, het koelt, regenwater kan inzigen, werkt verbindend voor de biodiversiteit en maakt het een aangename verblijfsplek, het ligt vrij hoog dus mooi zicht op wal en Groot Schavernek

3. Fijnmazige maatregelen

Dit zijn inspiratiebeelden voor de initiatieven die fijnmazig zijn en zich bevinden in de buurtjes. Meer planten en minder stenen voor en achter de panden, zorgen voor een koelere en stillere leefomgeving. De tuinen en binnenterreinen bieden een veilige leefomgeving voor veel soorten stadsdieren. Meer beplanting houdt neerslag langer vast op de plek waar die valt. De bewoners, ondernemers en pandeigenaren hebben hierin een grote rol.

St. Jacobsstraat

Verharding van gevel tot gevel

Klimplanten en planten in potten koelt, maakt het een aangename verblijfsplek en werkt verbindend voor de biodiversiteit

Zaailand

Verharding van hoge gevel tot hoge gevel

Bepplanting in de marges koelt, regenwater kan inzigen, maakt het een aangenaamere verblijfsplek en draagt bij aan de biodiversiteit

voorbeeldig fijnmazig

Planten rond trapje

Laag haagje aan de voet van de muur

Klimplanten, muurvegetatie en overhangende planten in de Nieuwe Oosterstraat

voorbeeldig fijnmazig

Grote boom op privétuin

Geveltuin met klimplanten

Klimplant met minimale plantruimte

Smalle voortuinen met planten in potten